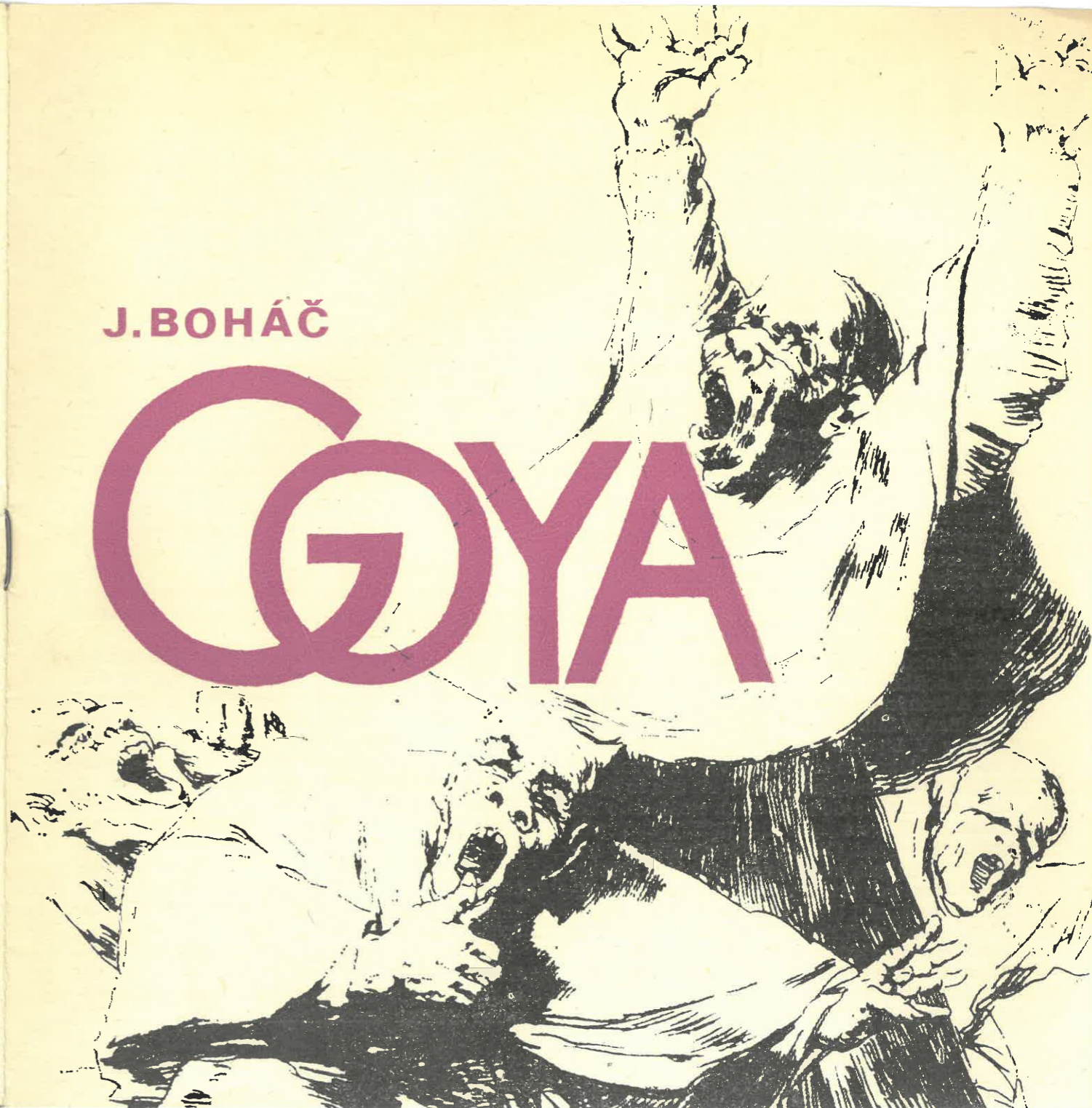


STÁTNÍ DIVADLO OSTRAVA, NOSITEL ŘÁDU PRÁCE

*Vydalo Státní divadlo v Ostravě,
nositel Řádu práce,
v redakci Miloslava Nekvasila,
obálka a grafická úprava Mirek Tittler,
foto Vladimír Dvořák,
typografická spolupráce Antonín Mosler.
Vytiskly Moravské tiskařské závody, n. p.,
provoz 22, Ostrava 1, Hollarova 14.
Cena 3,— Kčs.*

J. BOHÁČ

GOYA



O autoru opery :goya:

Skladatel opery Goya — Josef Boháč — patří věkově ke skladatelům střední generace. Narodil se 25. března 1929. V pětadvaceti letech absolvoval brněnskou JAMU ve třídě profesora Viléma Petrželky. Pak byl postupně dirigentem vojenského souboru UVS, dramaturgem souboru Radost. V roce 1958 založil v Praze Ústřední pionýrský soubor a stal se jeho uměleckým vedoucím.

V prvním období umělecké tvorby upravuje lidové písně pro pěvecké soubory vojenské a mládežnické a píše pro ně původní skladby. Velice oblíbené byly třeba, Zelená písnička, Vlák a Pionýrský pochod, stejně jako táborová píseň Banjo Bill. Zvláště populárními se staly písničky V Lipníku na rynku a Mladý šofér. V roce 1960, kdy se slavilo 15. výročí osvobození, byla odměněna jeho skladba Na nás to čeká. V té době zhruba do roku 1960, složil dále Tři lyrické písně pro střední hlas (1952), Suita pro smyčcový kvartet (1953), cyklus písní pro baryton — Kdybych svou lásku hájit měl (1956), cyklus ženských sborů Prstýnky (1959) a smíšené sbory Mladá láska (1960).

Z druhého desetiletí Boháčovy tvorby, kdy skladatel vykonává funkci tajemníka skladatelské sekce Svazu československých skladatelů a koncertních umělců a řídí hudební vydavatelství Panton jsou tyto skladby: Symfonická

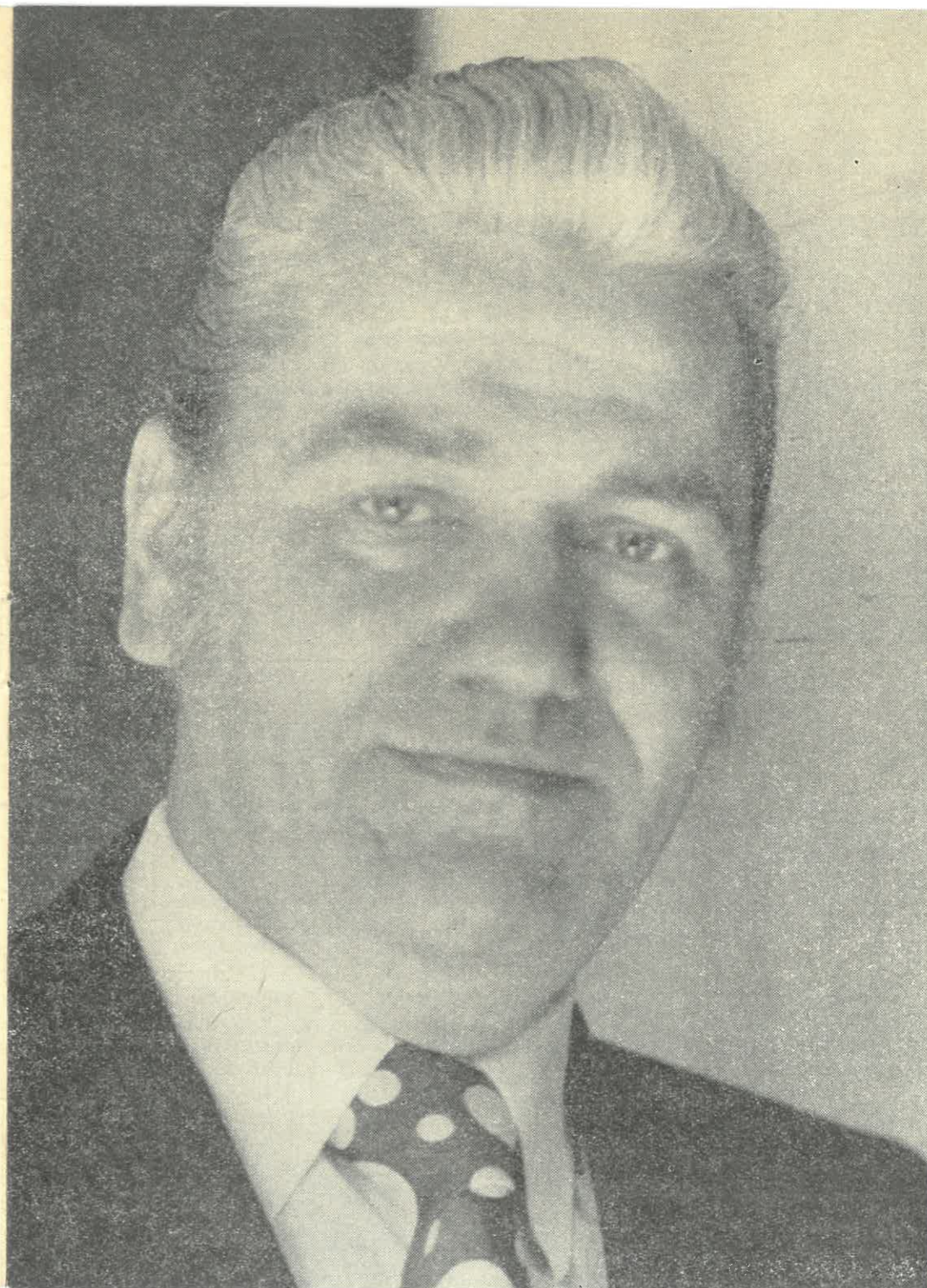
předehra (1964), Smyčcové trio (1965), cyklus písní Květy jasmínu pro soprán na staroindické verše, populární Jarní polka (1966) a na světové výstavě v Montrealu velice úspěšný Olympijský pochod. Největším dílem té doby je jeho první opera Námluvy (1967) — podle předlohy A. P. Čechova. Operu má v současné době na repertoáru pražské Národní divadlo.

K tvůrčí zralosti dospívá skladatel v letech po roce 1969. Svědčí o tom jednak Elegie pro violoncello a komorní orchestr, složené na podnět skladatele Ludvíka Poděště a zvláště Fragment pro velký symfonický orchestr, Sonety per sonatori a monodrama pro tenor, soprán a nonet na Petrarkovy verše Zni loutno má. Za vrcholný tvůrčí počín je označována Suita drammatica pro smyčcový orchestr a tympány.

Z časových skladeb se řadí do tohoto období skladby pro dechové orchestry: Vítězný nástup (1970), pochod Albatros a Pochod spřátelených armád (1972), Únorová předehra (1973) byla původně komponována pro dechový orchestr a později ji skladatel upravil pro symfonický. Z roku 1974 jsou skladby Brilantní polka, Podzimní nokturno pro sólový pozoun a velký symfonický orchestr a výtečný Jednovětý koncert pro klavír.

Televizní opera Oči na námět povídky Marka Lana a podle předlohy R. Hlaváče, byla oceněna v roce 1975 Národní cenou ČSR a skladatel Josef Boháč je také prvním hudebníkem, kterému byla udělena. V tomto období vykonává také funkci hlavního redaktora hudebně dramatického vysílání Československé televize. A z jeho tvorby je třeba jmenovat Koncertantní etudy pro basklarinet a klavír. Píseň na dobrou noc, složenou pro populárního zpěváka Karla Gotta, sbor Lubomír Pánka, dětský sbor a orchestr, Děšť na Bajkalu — to jsou tři písně na verše sovětských básníků a k 30. výročí osvobození předehra Slavný máj.

Období sedmdesátých let vrcholí nejobsáhlejším dílem — velkou operou Goya — na literární předlohu Drahošlava Makovičky podle známého románu Leona Feuchtwangera.



*Nositel vyznamenání
„Za vynikající práci“
— Josef Boháč — hudební skladatel — člen předsednictva ÚV Svazu českých skladatelů a koncertních umělců, hlavní redaktor hudebního vysílání Čs. televize, předseda Českého hudebního fondu.*

Skladatel | o své opeře

Opera Goya vznikala v letech 1971—1976 na literární předlohu Drahoslava Makovičky podle románu Leona Feuchtwangera. Libreto jsem si připravil sám. V této opeře mně šlo o postižení výjimečně Goyovy umělecké osobnosti v těžkých společenských podmínkách tehdejšího Španělska. Nebál se svými obrazy kritizovat a pranýřovat nespravedlivost a krutost královského režimu i inkvizici. Za svou odvahu zaplatil velmi draze. Ztratil svou velkou lásku (Cayetanu), byl společensky ponížen a nakonec musel opustit svou vlast. Odešel do Francie, kde začínal nový společenský a pro tu dobu spravedlivější řád.

Snažil jsem se o takový hudební jazyk, který by charakterizoval jak dramatičnost tak i lyričnost děje a přitom byl srozumitelný. Především mně šlo o rozlišení jednotlivých postav ve všech rovinách děje, v pěvecké lince, tak v dynamice i ve vzájemných dramatických střetnutích. Orchestrální složka podtrhává a umocňuje atmosféru a dramatičnost děje. Přál bych si, aby divák tuto část z Goyova života prožil v mé opeře s takovým prožitkem a zaujetím jako když jsem ji tvořil.

Josef Boháč

Francisco José Goya (1746—1828) — španělský malíř a grafik, portrétista, malíř dramatických scén ze současného španělského života. Od roku 1775 pobýval trvale v Madridě, kde se oženil s Josefou Bayeuovou. Měl s ní dvacet dětí,

z nichž jej však přežil jen syn Javier. V grafických cyklech *Los caprichos* a *Los desastres de la guerra* (Hrůzy války) ostře kritizoval svou dobu. Zemřel ve Francii, v Bordeaux.

Lion Feuchtwanger (1884—1958) — německý spisovatel. Studoval germanistiku, filozofii a antropologii v Mnichově a v Berlíně. Od roku 1933 žil v emigraci, nejdříve ve Francii a pak ve Spojených státech, kde také zemřel. Po druhé světové válce byl vyznamenán cenou NDR (1953) a čestným doktorátem Humboldtovy

univerzity v Berlíně. V četných historických románech řešil se zanícením pro pokrok aktuální problémy. Nejznámější díla: trilogie *Josephus Flavius* (Židovská válka, Synové, Zaslíbená země), *Žid Süss*, *Lišky na vinici*, *Goya*, *Bláznova moudrost*, *Židovka z Toleda*, *Jejte a jeho dcera*.



JOSEF BOHÁČ
GOYA

Opera o dvou dějstvích

Libreto: Josef Boháč na literární předlohu D. Makovičky podle románu L. Feuchtwangera

Dirigent: zasloužilý umělec Jiří Pinkas
Režisér: zasloužilý umělec Ilja Hylas
Výtvarník scény: František Skřípek j. h.
Výtvarník kostýmů: František Diviš j. h.
Sbormistr: Karel Kupka
Choreograf: zasloužilý umělec Albert Janíček

Asistent režie: Květa Ondráková
Korepetice: Drahomíra Ritzová,
Jaromír Šalomoun
Představení řídí: Josef Jakš a Radoslav Svozil
Text sledují Ema Hudcová a Anna Kubínová

Premiéra 30. září 1978 v Divadle Zdeňka Nejedlého.

osoby a obsazení



Goya, malíř	Čeněk Mičák
Jeho žena	Drahomíra Drobková
Cayetana z Alby	Eva Kinclová
Conchita, služebná	Věra Nováková
Král	Jaroslav Hlubek
Královna	Alena Havlicová
Inkvizitor	Jan Kyzlink
Manuel Godoy, ministr	Michael Kozelský
Komoří	zasloužilý umělec Lubomír Procházka
Pepa Tudo	Miloslava Ostatnická
Esteve, pomocník Goyův	Jiří Paderta
Ceremoniář	Ivo Malíř
Notář	Vladimír Mach
Španělská společnost přelomu 18. a 19. století	Sbor a balet opery SDO

obsah opery

I. dějství

1. OBRAZ

Malíř Goya pracuje na portrétu velkého inkvizitora. Z venku je slyšet hlas notáře, zvoucího k slavnosti veřejného odsouzení kacíře. Přichází Goyova přítelkyně Pepa Tudó, která byla kdysi prodavačkou ryb. Goya chce znevážit ceremoniál u krále, vezme Pepu na zámek.

2. OBRAZ

Královna je pobouřena přítomností Pepy. Goya se setkává s Cayetanou z Alby, která chce, aby maloval její portrét, ale jako maju, dívku z lidu, neoblečenou. Malíř váhá, malování aktu je zakázáno svatým officiem. — Inkvizitor vyznává překvapené Cayetaně svou lásku.

3. OBRAZ

Stárnoucí královna žárlí na Cayetaninu krásu. Varuje ji před vztahem ke Goyovi. Cayetana královnu urazí a ta ji vykáže z Madridu.

4. OBRAZ

Conchita, komorná Cayetany, donáší královně zprávy o své paní. Cayetana, příslušnice nejmocnějšího rodu, je navíc příliš krásná. Královna se jí chce zbavit. Dá komorné prsten s jedem, určeným Cayetaně.

5. OBRAZ

Cayetana je ve vyhnanství. Goya, který ji miluje, přichází za ní. Ve chvíli, kdy Cayetana připijí na Goyovo umění, vsype Conchita jed do poháru své paní.

II. dějství

6. OBRAZ

Pohřeb Cayetany. Nešťastný Goya pochopí, že největší láska jeho života, Cayetana, bude žít v jeho obrazech. Inkvizitor se přiznává Goyovi, že rovněž Cayetanu miloval.

7. OBRAZ

Inkvizitor předvádí dvoru Goyovo dílo — Caprichos. V posměšných, zkarikovaných postavách se všichni poznávají. Pouze Cayetana je krásná. I mrtvé stárnoucí nehezka královna závidí.

8. OBRAZ

Za Caprichos má být Goya odsouzena inkvizicí. Chytrá královna však rozhodne jinak: jmenuje Goyu prezidentem Královské akademie a vrchním dodavatelem dvorských zábav. Dá přinést i obraz Cayetany, nahou maju, a ruší zákaz malování aktů. Inkvizitor je rozezlen, že se královna zmocnila jeho nejzářnějšího obrazu.

9. OBRAZ

Goya neustále myslí na mrtvou Cayetanu. Nevnímá nikoho ze svých přátel, nevnímá, že je souzen sám inkvizitor. Ví, že nemůže dál žít ve Španělsku, odchází z tohoto světa nesvobody, aby pokračoval ve svém velkém díle.



Majové byli ve všech městech. Hlavním sídlem majismu však zůstal Madrid, čtvrť Manolera. Majos byli kováři, zámečníci, tkalci, krčmáři, řezníci, nebo se živili podloudnictvím, podomním obchodem, hrou. Majas vedly buď nějakou vinárničku, nebo spravovaly šaty a prádlo, nebo to byly pouliční prodavačky a nabízely ovoce, květiny, potraviny všeho druhu.

Stoupenci majismu lpěli pevně na tradičním španělském kroji. Majo nosil těsné kalhoty po kolena, střevíce s přezkami, krátkou kazajku a širokou šerpu, obrovský měkký klobouk, nikdy nechyběl dlouhý plášť, nikdy závratí tesák, nikdy tlustý černý doutník. Maja nosila nízké střevičky, vystřížený vyšíváný živůtek, přes prsa překřížený pestrý šátek, při slavnostech se blýskala krajkovou mantilou a vysokým hřebenem. Velmi často nosila za levým podvazkem dýku.

Dvorští pánové a dámy

ale málo dbali toho,
že je přísný zákaz váže
neoblékat úbor majů.

V pestrý jejich oděv rádi
vklouzávali a též řeč svou

špikovali hojně slovy

honosnými, májové jež

v také lásce vždycky měli.

Mnohý grand i mnohý měšťan

blahobytný, rád hrál maja,

mnohá jejich žena maju

ano našli se tací

kteří jimi vskutku byli.

Proklínal sám sebe divě.

Co jen to je za člověka,

že se musel zamilovat

zrovna do té Cayetany?

Jímá Goyu obdiv, závist,

že je Cayetána Alba

taková a žádná jiná,

bláhová a nebojácná.

Proti divokému srdci

této ženy nespoutané

připadá mu vlastní srdce

bědně malé, žalně úzké.



Historické postavy v opěře Goya

Cayetana de Alba (1762—1802), členka jednoho z nejmocnějších španělských rodů. Byla o 16 let mladší než Goya.

Král Carlos IV. (1784—1819), druhý syn Carlose III., králem se stal ve svých 40 letech. Nesmírně podléhal své ženě, královně Marii Luise.

Královna Maria Luisa Teresa de Parma (1751—1819), dcera parmského vévody Filipa a Isabelly Francouzské, manželka Carlose IV. Se svými milenci, zvláště s Godoyem, vládla vlastně sama.

Manuel Godoy (1767—1851), španělský státník, až do Napoleonova vpádu r. 1808 byl skutečným vládcem země.

Augustin Esteve (nar. 1753), španělský malíř a portrétista.

Vedoucí technického provozu: Václav Kožušník
Jevištní mistři: Jan Benek, Zdeněk Václavek
Mistr osvětlení: Oldřich Malý
Vedoucí vlásenkárny: Vojmil Nytra
Vedoucí garderobiér: Zdeněk Slíva
Vedoucí rekvizitářka: Eva Wiesnerová
Vedoucí dekoráčních dílen: Marcela Kožušníková
Vedoucí dámské krejčovny: Bohuslava Čiháková
Vedoucí pánské krejčovny: Milan Mončka